

Pogubnost predrasuda

Vjerojatno ništa ne djeluje tako pogubno na odnose među ljudima kao predrasude koje imaju jedni o drugima. One se razvijaju prije ili mimo objektivnih podataka i često su vrlo emocionalno obojene pa im to još dodatno povećava otpornost. Primjerice, jedna je moja prijateljica bila nedavno u posjeti sinu koji živi u Americi. On ima četverogodišnju kćerkicu koja se jako razveselila baki i odmah ju je htjela upoznati sa svojom najboljom prijateljicom koja živi u susjedstvu. I onda se pojavila mala crnkinja. – *Sramim se*, kaže prijateljica, *ali moja je prva misao bila: Zar si nije mogla naći neku bijelu...* Naravno, već je nakon par minuta zaboravila koje je boje djevojčica; kasnije je upoznala i njezine divne roditelje, također tamnopute – kao što je naknadno primijetila ☺. Razmislite o svojim eventualnim predrasadama a onda pročitajte članak **Jasmine Tomašić Humer** i **Marije Milić** koje su u dva mjerenja, s razmakom od godine dana, istraživale stupanj socijalne distance / bliskosti učenika 7. razreda iz pet osnovnih škola u Virovitičko-podravskoj županiji prema vršnjacima etničkih grupa Nijemaca i Roma. Najmanju razinu bliskosti predstavljao je kontakt *ići u isti razred*, a najveću *pozvati ga da prespava*. Dobile su tu kolegice puno zanimljivih stvari: bilo bi šteta da ih osakatim kroz dvije rečenice pa svakako pročitajte članak. Odgojnu mu vrijednost dodatno naglašavaju rezultati nekih ranijih domaćih istraživanja koja pokazuju: ako se putem poruka u školi, obitelji ili u medijima prenose informacije o prikladnosti diskriminacijskog ponašanja, djeca mogu prema vanjskim grupama iskazati stavove koji su čak i negativniji od stavova roditelja!

A na stranicama Foruma za slobodu odgoja <http://www.fso.hr> u dijelu *publikacije* možete naći i besplatno skinuti niz materijala koji vam mogu pomoći u pozitivnom odgojnom djelovanju, npr.: *Svi smo mi djeca s ovog svijeta*; *Knjiga dobrih ideja: školski projekti za razvoj kulture mira, suradnje i zajedništva*, a nevezano uz ovu ali, vezano uz temu koju smo pretresali u uvodniku prošloga broja, i najnoviju publikaciju: *Kako s učenicima razgovarati o akademskoj čestitosti i plagiranju*.

Tony Buzan, poznati britanski psiholog, još je prije pedesetak godina razradio tzv. tehnike mapiranja koje su svoju primjenu našle u raznim područjima; svugdje gdje treba vizualizirati strukture i klasificirati ideje zbog lakšeg razumijevanja odnosa pojedinosti i konteksta, lakšeg učenja te odlučivanja i rješavanja problema. Doduše, češće ih se može vidjeti u krimi serijama i filmovima (znate ono kad istražitelji stave na pano fotografije žrtava i osumnjičenika, dokaze, pa sve to povezuju, slažu

i dograđuju dok im se ne razjasni). Nikad se ne vidi kako su to učili i naučili. Inače, mentalne (umne) mape se temelje na spoznajama o radu mozga, tj. o tome kako se obrađuju, pohranjuju i zadržavaju zapamćene informacije i kako ih se možemo (lakše) prisjećati. **Alena Letina** i **Marija Ištvančić** razmatraju prednosti primjene mentalnih mapa u odgoju i obrazovanju, osobito u nastavi prirode i društva. Usput su malo protresle buduće učitelje da vide kakve su im kompetencije po tom pitanju. Uglavnom, sve to oni znaju: i zašto su mentalne mape korisne i kako se izrađuju (osobno odbijam prihvatiti zahtjev da papir mora biti okrenut pejsažno – makar se radilo o prirodi i društvu ☺), a studenti 5. godine procjenjuju se osposobljenijima za njihovu primjenu od studenata 3. godine.

Fonološka svjesnost, fonološko pamćenje i fonološko imenovanje su komponente fonološke obrade pisanog i govornog jezika koja je nužna za uspješno čitanje. Istraživanje koje su na uzorku od 60 učenika prvoga razreda provele **Draženka Blažić**, **Emica Farago** i **Petra Pavić** jasno pokazuje da djeca koja u predškolskom razdoblju nisu uspjela usvojiti te vještine imaju više poteškoća u usvajanju čitanja – u odnosu na djecu koja su te vještine usvojila. Zbog toga je važno te predvještine razvijati od najranije dobi: roditelji od najranije dobi djetetu trebaju pričati priče, privikavati dijete na pisani tekst te kroz igru poticati razvoj fonološke svijesnosti. Razne igre glasovima, brojalice, igre rime, pričanje i prepričavanje priča dobri su alati za poticanje tih sposobnosti. U slučaju da se primijete bilo kakva odstupanja, roditelji bi trebali potražiti savjet logopeda (dodatno nas upućuje kolegica Farago). Isti savjet može biti koristan i učiteljima, kad primijete da dijete zaostaje u početnom opismenjavanju.

Vesna Budinski je najprije u praksi specijalizirala područje ranog učenja i poučavanja hrvatskoga jezika a potom ga je doktorirala pa će se njezin glas dalje čuti – kad sada, temeljem i praktičnih i teorijskih spoznaja, upozorava: svrha početnog opismenjavanja nije jasno i precizno istaknuta. To nije samo *crtanje* slova i dešifriranje napisanoga teksta, nego treba biti jasno koje se razine čitanja i pisanja očekuju na kraju toga procesa – s obzirom na obilježja jezičnoga razvoja učenika, te što, koliko i kako treba raditi da se taj cilj doista i dosegne. Ukratko, s obzirom na individualne karakteristike učenika, treba primijeniti personalizirani metodički instrumentarij. I, možda još važnije, to treba i formalizirati. Istraživanje je, naime, pokazalo kako su učitelji svjesni nedostatka vremena (pa vjerojatno grickaju sate *odgojnih* predmeta). Nemam ništa utješno za dodati: previše sam se načitala uradaka krajnje neopismenjenih studenata. I ne samo njih.

No, tko svira zlo ne misli. **Nikolina Matoš** istraživala je, teorijski (analizom planova i programa za glazbene škole) i empirijski (anketiranjem učitelja/nastavnika glazbenih škola i studenata glazbe), obilježja glazbeno-obrazovnog sustava u Hrvatskoj, osobito onoga na osnovnoškolskoj razini. Nakon svega zaključuje da je

potrebno: revidirati i osuvremeniti sadržaje učenja, izraditi predmetne kurikulume po jedinstvenoj metodologiji te otvorenije i fleksibilnije strukturirati kurikulum za glazbeno obrazovanje. Napominjem da je rad kolegice Matoš, kao i ovaj koji slijedi, prezentiran na Drugoj konferenciji za doktorande poslijediplomskih doktorskih studija koja se održava u Rijeci (19. svibnja ove godine i po treći put). Hm akronim doktorske konferencije je, logično, DOKON – odličan primjer oksimorona ☺. Ili možda nije? *Dokon* doktorski student ostaje – student.

Dakle, ne-dokona studentica iz Novog Sada **Milena Milovanović** analizira dva stranjna udžbenika za grupnu nastavu klavira za početnike mlađeg školskog uzrasta i na temelju analize formulira preporuke za kreiranje takvog udžbenika u Srbiji. Naime, grupna nastava klavira se posljednjih godina tamo primjenjuje kao novi oblik rada s učenicima mlađeg školskog uzrasta a udžbenika za to još nema. Odmah sam morala provjeriti kakva je kod nas situacija po pitanju grupne nastave klavira i udžbenika. Zahvaljujem kolegici **Sabini Vidulin** koja je odmah razaslala pitanje svima koji bi trebali znati odgovore. Što smo doznale? Službeno se grupna nastava klavira ne održava, tj. nema je u važećem nastavnom planu i programu. Neki prijedlozi jesu postojali, no postojali su i oni kojima se to nije sviđalo pa je *deva krepala* (jadna deva koliko je puta već krepala kod nas). Učitelji, doduše, znaju složiti neku spontanu improvizaciju na temu ili pak napraviti zajednički sat za roditelje ali to je više interna produkcija, mali nastup, jer je korisno da djeca sviraju jedni pred drugima i slušaju jedni druge. (Da, učitelji su često ispred propisa.) Uglavnom, bit će ovo vrlo čitan članak.

Udžbenike, udžbenike za katolički vjeronauk, 12 verificiranih udžbenika za katolički vjeronauk analizirale su **Ksenija Rukavina Kovačević** i **Kornelija Mrnjaus** iz Rijeke. Zanimalo ih je koliko su u tim udžbenicima zastupljene određene vrijednosti (identitet, odgovornost, dijalog, dostojanstvo osobe, solidarnost i kršćanska duhovnost) i koliko su one usklađene s ishodima učenja nastave vjeronauka. Pa baš i nisu... Bojim se ja da udžbenici vjeronauka po tome nisu izuzetak. Ishodi šumom, udžbenici drumom (ili obratno). A kad se u priču ubace i brojne subjektivna varijable, dobijemo što? *Završno neopismenjene* – po raznim pitanjima.

A kemijsku pismenost istraživali su **Roko Vladušić** i **Mia Ožić**. Pitali su se postoji li veza između poznavanja značenja ključnih pojmova u području kemijskog vezivanja (elektronegativnost, kemijska veza, kovalentna veza, elektronski afinitet, ionski karakter veze i ionska veza) i uspješnog rješavanja odgovarajućih zadataka iz kemije. Naime, kemijsko vezivanje je jedan od fundamentalnih kemijskih koncepata, temelj za razumijevanje svega ostaloga (u kemiji, dakako. Ali kad se razmišljanje malo proširi, pa sve je kemija. I svi nešto *kemijamo* – da preživimo do plaće, da nas ne uhvate *s prstom u pekmezu*, da nađemo dobar izgovor kad nas ipak uhvate...).

Ovi naši pravi kemičari uhvatili su buduće kemičare – učitelje da imaju poteškoća u definiranju prije navedenih temeljnih pojmova – premda zadatke s tim pojmovima rješavaju uspješno. Budući da će sutra u razredu prigovarati učenicima zbog stilskih ispada tipa „ionski karakter veze je veza...” (str. 136), već bi ih za vrijeme studija trebalo jezično bolje potkovati.

Željka Pintar piše o partnerskom suodnosu roditelja i odgojitelja i svim mogućim načinima na koje bi se roditelji mogli uplitati u rad u vrtiću: što samim promatranjem što aktivnim uključivanjem, npr. „sudjelovanje roditelja u sportskim igrama skupine, dramatizacijama i srodnim umjetničkim doživljajima, prisustvovanje u danu društvenih igara, izrada rekvizita za igru, prezentiranje nekih vlastitih vještina s kojim bi bilo poticajno upoznati djecu skupine, uključivanje u razne praktične radionice, upoznavanje skupine djece sa svojim zanimanjem, sudjelovanje u rođendanskoj proslavi djeteta u skupini, zajednički odlasci u posjet raznim institucijama ili sudjelovanje roditelja u realizaciji izleta“. Pa tko voli, nek' izvoli. (Ja, hvala, ne bih ☺).

Prije točno 100 godina, umro je u Bjelovaru **Mile Petranović**, svestrano obrazovan gimnazijski profesor, inače rođen u Delnicama 1855. godine, aktivni sudionik i kreator društvenog i kulturnog života u Bjelovaru krajem 19. i početkom 20. stoljeća. U svom spisateljskom radu bio je usmjeren na opismenjivanje i obrazovanje širokih narodnih masa.“ Sve što su o do sada nam nepoznatom Mili Petranoviću uspjele naći, **Zorka Renić** i **Tina Gatalica** su napisale u ovom zanimljivom članku (ima i fotografija) pa nam više nije nepoznat. Baš lijepo. Ako se i vi tako počnete spoticati o nečije ime, kao što se to dogodilo kolegicama dok su prikupljale podatke za povijest bjelovarske Narodne knjižnice „Petar Preradović“ i bibliografiju bjelovarskog tiskarstva, pročeprkajte malo dokumente; sigurno ima još imena koja je vrijedno otrgnuti zaboravu.

Pred kraj imamo i prikaze dviju knjiga: **Velimir Karabuva**, koji se kod nas već iskazao s prikazivanjem, ovaj put piše o knjizi **Vladimira Strugara** i **Tajne Čorak: Odgojem do profesionalne zrelosti**. Knjiga je namijenjena svima koji sudjeluju u donošenju odluke kamo nakon osnovne škole. (A trebala bi poslužiti i svima koji donose odluku što nakon odlaska u mirovinu. Pa u svakom broju imamo nešto što potpisuje Vladimir Strugar, umirovljenik – nemirni ☺).

Željka Knežević prikazuje knjigu **Ane Petravić: Međukulturna kompetencija u nastavi stranih jezika – od teorijskih koncepata do primjene**. Kao što je to poznato, međukulturna kompetencija je jedna od ključnih kompetencija koja pridonosi uspješnom životu. Moramo biti u stanju razumjeti, bez osuđivanja, one drugačije od nas – čime se vraćamo predrasudama i početku ovoga početka. A u knjizi doznajte kako nastava stranih jezika pridonosi razvoju međukulturne kompetencije.

I na kraju je izvještaj o radu HPKZ-a u 2015. i 2016. godini što ih je pripremio naš predsjednik **Nevio Šetić**. Impresivno!

Uživajte u praznicima,

Dubravka Miljković

